

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

ДРУГА СЕКЦІЯ

**СПРАВА «ДЖЕВАТ СОЙСАЛ ПРОТИ ТУРЕЧЧИНИ»
(CASE OF CEVAT SOYSAL v. TURKEY)**

(Заява № 17362/03)

РІШЕННЯ

СТРАСБУРГ

23 вересня 2014 року

Це рішення стане остаточним за обставин, викладених у пункті 2 статті 44 Конвенції. Воно може підлягати редакційним виправленням.

Організація з безпеки та
співробітництва в Європі

Government
of Canada

Gouvernement
du Canada

*Переклад здійснено у рамках проекту «Гарантування дотримання прав людини при здійсненні правосуддя»,
що впроваджується Координатором проектів ОБСЄ в країні за фінансової підтримки уряду Канади*

У справі «Джеват Сойсал проти Туреччини»

Європейський суд з прав людини (друга секція), засідаючи палатою, до складу якої увійшли:

Гвідо Раймонді (Guido Raimondi), *Голова*,
Ішил Каракаш (Işıl Karakaş),
Андраш Сайо (András Sajó),
Небойса Вучініч (Nebojša Vučinić),
Егідіус Куріс (Egidijus Kūris),
Роберт Спано (Robert Spano),
Йон Фрідрік Кжолбро (Jon Fridrik Kjølbro), *судді*,

та Абель Кампос (Abel Campos), *заступник секретаря секції*,

після обговорення в закритому судовому засіданні 2 вересня 2014 року постановляє таке рішення, ухвалене того самого дня:

ПРОЦЕДУРА

1. Справу порушено за заявою (№ 17362/03) проти Республіки Туреччина, поданою 1 травня 2003 року до Суду відповідно до статті 34 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (надалі – Конвенція) громадянином Туреччини паном Джеватом Сойсалом (Sevat Soysal) (надалі – заявник).

2. Заявника представляв пан Л. Канат (L. Kanat), адвокат, що практикує в Туреччині, а також пан Дж. Уолш (J. Walsh) та пані К.С. Хосте (C. S. Hoste), адвокати, що практикують у Сполученому Королівстві. Уряд Туреччини (надалі – Уряд) представляв його уповноважений.

3. 2 грудня 2003 року заяву було доведено до відома Уряду.

ФАКТИ

I. ОБСТАВИНИ СПРАВИ

4. Заявник народився у 1962 році і проживає в Німеччині.

A. Арешт заявника

5. 7 липня 1999 року Магістратський суд м. Анкари, розглянувши справу за відсутності заявника, виніс постанову про його арешт за підозрою у тому, що він є членом незаконної організації під назвою «Робітнича партія Курдистану» (надалі – РПК).

6. 13 липня 1999 року заявника схопили в м. Кишинів (Молдова) і того ж дня доставили до Туреччини. До 21 липня 1999 року його допитували співробітники Національної розвідувальної організації Туреччини (надалі – МІТ).

7. У липні 1999 року, незадовго після перевезення заявника до Туреччини, у деяких ЗМІ з'явилися повідомлення, що характеризували заявника як «другу людину в РПК», «представника РПК в Європі», «терориста» та «зрадника країни». В статті, опублікованій в турецькій газеті Turkish Daily News (Турецькі щоденні новини) від 22 липня 1999 року, повідомлялося, що Національна розвідувальна організація Туреччини (МІТ) зробила заяву для преси, в якій зазначила, що діяльність заявника була спрямована на збільшення

масштабів терористичної діяльності і що він підбурював до насильства прихильників РПК у Туреччині.

8. 21 липня 1999 року заявника було передано до Управління безпеки м. Анкари для подальших допитів. Передача заявника здійснювалася на підставі акта передачі, який був написаний від руки. Ім'я особи, яка його склала, невідоме.

9. 23 липня 1999 року заявник вперше постав перед прокурором суду державної безпеки м. Анкари, а ще пізніше – перед суддею суду державної безпеки м. Анкари, який видав постанову про досудове тримання заявника під вартою.

В. Кримінальне провадження щодо заявника

10. 9 серпня 1999 року державний прокурор (обвинувач) суду державної безпеки м. Анкари подав обвинувальний висновок щодо заявника та двох інших осіб. Заявника було обвинувачено у тому, що він є одним із лідерів РПК, мета якої полягає у відокремленні частини державної території. Заявникові було пред'явлено обвинувачення за статтею 125 колишнього Кримінального кодексу.

11. Державний прокурор висунув заявникові обвинувачення у тому, що він є одним із лідерів РПК в Європі і причетний до підготовки членів РПК в Румунії. Відповідно до обвинувального висновку заявник мав зв'язки з лідером РПК Абдуллою Оджаланом (Abdullah Öcalan) і постачав йому інформацію стосовно осіб, які вже пройшли підготовку. Прокурор також зазначив, що коли він допитував пана Оджалана 22 лютого 1999 року, той заявив, що давав заявникові інструкції щодо проведення зазначеної вище підготовки. Крім того, лідер РПК підтвердив правдивість цих свідчень під час судового розгляду його справи 1 червня 1999 року.

12. Державний прокурор суду державної безпеки м. Анкари також заявив, що у телефонних розмовах з низкою людей у Туреччині заявник давав їм інструкції щодо вчинення актів насильства після арешту пана Оджалана. У обвинувальному висновку прокурор послався на запис восьми телефонних розмов, нібито здійснених заявником, від 4, 18 та 22 лютого 1999 року та 1, 5, 7, 15 і 19 березня 1999 року. Державний обвинувач також зазначив, що у телефонних розмовах заявник говорив про державу Туреччину як про «ворога». Крім того, відповідно до обвинувального висновку низка членів РПК – А.Г. (A.G.), К.О (K.O.), Ш.О (Ş.Ö.), Х.К. (H.K.), Н.Й. (N.Y.), М.Ш. (M.Ş.) та А.Й. (A.Y.) – у своїх показаннях стверджували, що заявник був причетним до зазначеної в обвинувальному висновку діяльності. У зв'язку з цим державний прокурор стверджував, що заявник був причетним до сотень вибухів, пожеж, голодувань, атак терористів-смертників і масових вбивств, які були здійснені за його наказом, включаючи вбивство тринадцяти людей внаслідок нападу на торговельний центр Mavi Çarşı 13 березня 1999 року, а також що він як один з лідерів РПК готував членів цієї організації.

13. 16 вересня 1999 року судом державної безпеки м. Анкари було проведено перше засідання по суті справи. Наприкінці засідання суд прийняв рішення: з'ясувати, чи переслідувалися в кримінальному порядку особи, які дали зазначені вище показання, а якщо так – витребувати копії всіх показань, наданих ними під час судового розгляду їхніх кримінальних справ.

14. Під час другого засідання 14 жовтня 1999 року адвокатом заявника було подано до суду клопотання, між іншим, вилучити з матеріалів справи розшифровки записів телефонних розмов, нібито здійснених заявником. Державний прокурор (обвинувач) просив суд відмовити в задоволенні цього клопотання, і суд його відхилив у належному порядку.

15. У незазначену дату працівниками поліції було направлено до прокуратури документ із заявою затриманого пана Дж.П. (С.Р.), який нібито був членом РПК, що була відібрана поліцією. Ці показання було зачитано в судовому засіданні 11 листопада 1999 року. Відповідно до цього документа Дж.П. (С.Р.) дав показання проти заявника. Заявник заперечував правдивість цих свідчень, стверджуючи, що він не знає ніякого Дж.П. (С.Р.). Наприкінці засідання суд вирішив навести довідки про те, чи було порушено кримінальну справу щодо Дж.П. (С.Р.), а якщо так – витребувати всі свідчення, надані ним під час судового розгляду його кримінальної справи.

16. На четвертому засіданні у цій справі, яке відбулося 9 грудня 1999 року, адвокат заявника заявив, що до матеріалів справи були долучені лише обвинувальні висновки щодо А.Г. (А.Г.), К.О (К.О.), Ш.О (Ş.Ö.), Х.К. (Н.К.), Н.Й. (N.Y.), М.Ш. (M.Ş.), А.Й. (А.У.) та Дж.П. (С.Р.), і попросив суд долучити всі показання, які були надані ними під час судового розгляду їхніх кримінальних справ. За клопотанням адвоката заявника суд відклав ухвалення рішення на наступне судове засідання.

17. 18 січня 2000 року наприкінці п'ятого судового засідання суд державної безпеки м. Анкари вирішив витребувати копії матеріалів справи, порушеної щодо Дж.П. (С.Р.).

18. У період з 8 лютого по 27 червня 2000 року суд державної безпеки м. Анкари сім разів направляв запити про витребування зазначених вище матеріалів справи, оскільки йому доти їх не було надано. В той самий період суд також звертався до низки інших судів із запитами про витребування копій свідчень, наданих А.Г. (А.Г.), К.О (К.О.), Ш.О (Ş.Ö.), Х.К. (Н.К.), Н.Й. (N.Y.), М.Ш. (M.Ş.) та А.Й. (А.У.) під час судового розгляду їхніх кримінальних справ.

19. Під час одинадцятого засідання у цій справі, яке відбулося 27 червня 2000 року, адвокат заявника звернувся до суду державної безпеки м. Анкари з клопотанням про виклик до суду кожного, хто нібито давав показання проти заявника, для надання свідчень суду. Суд не відповів на його клопотання.

20. Ще шість судових засідань відбулося в період з 27 червня по 21 листопада 2000 року. В цей період суд державної безпеки м. Анкари отримав документи, із запитом про надання яких він звертався до інших судів. Під час судових засідань адвокат заявника стверджував у суді, що у заявах осіб, які нібито дали показання проти заявника, немає жодної згадки про заявника. Наприкінці судового засідання 21 листопада 2000 року суд доручив прокурору підготувати його зауваження щодо суті справи.

21. 12 грудня 2000 року зауваження прокурора щодо суті справи було зачитано в суді.

22. У судовому засіданні 21 грудня 2000 року у відповідь на зауваження державного прокурора адвокат заявника подав клопотання до суду першої інстанції. У своєму клопотанні адвокат заявника стверджував, що зауваження прокурора стосувалися записів телефонних розмов, які були в матеріалах справи. Він заявив, що вже звертався до суду з клопотанням про вилучення з матеріалів справи розшифровок записів телефонних розмов, оскільки вони не можуть використовуватися як докази. Він також зазначив, що заявник заперечив те, що саме він був тією особою, розмови якої були записані. Адвокат просив суд призначити голосову експертизу і з'ясувати, чи було прослуховування телефонних розмов здійснене у встановленому порядку на підставі судового рішення. Він також просив суд встановити особи тих людей, із якими нібито говорив заявник (у матеріалах справи вони фігурують під кодовим ім'ям «Х»), і взяти свідчення в них з приводу цих телефонних розмов.

23. Того самого дня суд державної безпеки м. Анкари задовольнив клопотання про призначення голосової експертизи і відмовив у задоволенні інших клопотань, жодним чином не мотивувавши своє рішення.

24. Під час наступного судового засідання 6 лютого 2001 року адвокат заявника поскаржився, що проведення голосової експертизи було доручено двом працівникам поліції. Він стверджував, що працівники поліції не можуть бути безсторонніми, враховуючи участь поліції у цій справі. Тому він просив суд призначити безсторонніх експертів. Суд задовольнив його клопотання і доручив Телерадіокомпанії Туреччини TRT, що є національною телерадіокомпанією Туреччини, призначити безсторонніх експертів для проведення експертизи і надання її висновків.

25. У квітні 2001 року телерадіокомпанія TRT повідомила суд першої інстанції, що жодного відповідного експерта знайти не вдалося. Після отримання цієї інформації 26 квітня 2001 року адвокат заявника подав клопотання до суду першої інстанції, в якому повторно заявив вимоги, що містилися в його клопотанні від 21 грудня 2000 року. У своєму клопотанні адвокат заявника також просив надати йому і його клієнту копію аудіозаписів.

26. У судовому засіданні 26 квітня 2001 року суд державної безпеки м. Анкари вирішив доручити призначення належних експертів з голосової експертизи кримінальним відділенням жандармерії та поліції. Суд відмовив у задоволенні вимог заявника, що містилися в клопотанні від тієї самої дати, постановивши, що він уже ухвалював рішення щодо них.

27. 22 травня 2001 року адвокат заявника подав ще одне клопотання до суду з тими самими вимогами, що й в клопотаннях від 21 грудня 2000 року та 26 квітня 2001 року. Крім того, він заявив, що будь-які експерти, залучені до цієї справи, повинні бути безсторонніми. В судовому засіданні, що відбулося того самого дня, суд першої інстанції знову відмовив у задоволенні вимог адвоката заявника. Суд зазначив, що заперечення проти експертів є безпідставними і що суд вже відмовляв у задоволенні інших вимог.

28. 29 травня 2001 року адвокат заявника подав до суду скаргу на відмову суду в задоволенні його вимог. Жодного рішення у зв'язку з цією скаргою ухвалено не було.

29. 19 червня 2001 року адвокат заявника подав ще одне клопотання, повторюючи попередні вимоги. В судовому засіданні, що відбулося того самого дня, суд першої інстанції відмовив в задоволенні цих вимог, жодним чином не вмотивувавши своє рішення. Суд також ухвалив рішення передати аудіозаписи призначеному експерту, пану Л.Б. (L.B.), поліцейському, який працював у кримінальній лабораторії Генерального Директорату поліції та безпеки МВС Туреччини.

30. 3 липня 2001 року експерт надав до суду першої інстанції розшифровки записів телефонних розмов.

31. 10 липня 2001 року адвокат заявника подав письмові доводи до суду, в яких підтримав свої заперечення проти роботи експерта. Крім того, він стверджував, що стороні захисту не відомо, чи була зроблена розшифровка всіх телефонних розмов, оскільки суд відмовив заявнику і його адвокату в наданні копії аудіозаписів. Адвокат заявив, що відмова суду надати таку інформацію є порушенням статті 6 Конвенції. У своєму клопотанні адвокат заявника знову попросив суд з'ясувати, чи було дотримано встановлену законодавством процедуру прослуховування телефонних розмов, надати копію записів захиснику, призначити незалежного і безстороннього експерта для проведення порівняльної голосової експертизи і встановлення осіб тих, з ким нібито говорив заявник. Насамкінець адвокат просив суд витребувати копію матеріалів кримінальної справи, що була порушена у зв'язку з вибухами у торговельному центрі Mavi Çarşı.

32. 10 липня 2001 року під час двадцять четвертого судового засідання суд першої інстанції запитав адвоката заявника, чи надасть його клієнт зразок голосу для проведення голосової експертизи. Адвокат заявника відповів, що він і його клієнт повідомлять суд про

своє рішення з цього приводу, щойно суд відреагує на їхні вимоги, заявлені в клопотанні адвоката заявника, яке було подано до суду того самого дня. Наприкінці судового засідання суд відмовив у задоволенні вимог адвоката заявника, постановивши, що ці вимоги вже відхилялися судом. Він призначив суддю і двох працівників поліції, пана Л.Б. (L.B.) та пана Дж.Й. (С.У.), експертами для проведення порівняльної голосової експертизи того самого дня і попросив заявника взяти участь у голосовій експертизі, якщо б він мав таке бажання.

33. У день проведення голосової експертизи, яку було розпочато у присутності заявника, адвокат заявника заявив, що його клієнт відмовляється надати зразок голосу доти, доки не буде вирішене питання щодо розбіжностей між тими розшифровками, що були підготовлені державною прокуратурою, і тими, що були підготовлені паном Л.Б. (L.B.). Він також заявив, що оскільки пан Л.Б. уже брав участь у підготовці розшифровок, необхідно призначити іншого експерта. У відповідь прокурор заявив, що підстав вважати, що працівники кримінальної лабораторії Генерального Директорату поліції та безпеки МВС Туреччини є упередженими, немає і що поведінка заявника є незаконною. Суд ухвалив рішення закінчити експертизу з огляду на небажання заявника взяти у ній участь.

34. 23 липня 2001 року адвокат заявника подав до суду першої інстанції клопотання про відкликання їхнього клопотання про проведення порівняльної голосової експертизи. Адвокат стверджував, що заявник не брав участі в тих телефонних розмовах і що саме сторону захисту просив призначити голосову експертизу. Проте з огляду на відмову суду в задоволенні інших їхніх вимог він вважав, що провести справедливий розгляд справи заявника було неможливо.

35. Наприкінці судового засідання 21 серпня 2001 року суд державної безпеки м. Анкари вирішив одночасно з розглядом справи по суті розглянути вимоги заявника, заявлені в його клопотанні від 23 липня 2001 року. Того самого дня у відповідь на запит представника одного з інших обвинувачених у цій справі суд вирішив звернутися до суду державної безпеки м. Стамбул із запитом про надання копії матеріалів справи на його розгляд.

36. У період з 21 серпня по 30 жовтня 2001 року суд першої інстанції чотири рази відкладав засідання через те, що суд державної безпеки м. Стамбул не направив йому вистребуваних документів.

37. Під час двадцять восьмого засідання 30 жовтня 2001 року, після отримання зазначених вище документів, суд першої інстанції попросив державного прокурора надати його зауваження щодо суті справи.

38. На наступному судовому засіданні, що відбулося 27 листопада 2001 року, державний прокурор попросив суд прийняти до розгляду його зауваження від 12 грудня 2000 року.

39. 27 грудня 2001 року адвокат заявника подав клопотання до суду першої інстанції, в якому стверджував, що відмова в задоволенні його вимог щодо проведення в суді допиту осіб, які нібито дали показання проти заявника та які нібито мали телефонні розмови з ним, а також його вимог щодо надання копії аудіозаписів цих телефонних розмов та щодо призначення експертів, є порушенням пункту 1 та підпункту (d) пункту 3 статті 6 Конвенції. Він також стверджував, що заяви, зроблені державними посадовими особами в пресі, які характеризували заявника як «терориста», є порушенням пункту 2 статті 6 Конвенції. Жодного рішення у зв'язку з цим клопотанням ухвалено не було.

40. Під час тридцять першого та тридцять другого судових засідань, що відбулися 24 січня і 5 лютого 2002 року, відповідно, заявник та інший обвинувачений відповідали на зауваження державного прокурора щодо суті справи.

41. 5 березня 2002 року суд державної безпеки м. Анкари вирішив звернутися до судів м. Діярбакир із запитом про витребування іншого рішення, ухваленого військовим судом м. Діярбакир у 80-х роках, яким заявника було визнано винуватим у членстві в незаконній організації. В період з 5 березня по 23 травня 2002 року суд тричі відкладав засідання, очікуючи на копію зазначеного вище рішення.

42. Під час тридцять шостого засідання 23 травня 2002 року суд отримав рішення, запит про витребування якого він направляв 5 березня 2002 року, і вирішив відкласти судові засідання для вивчення матеріалів справи.

43. 30 травня 2002 року суд першої інстанції попросив заявника надати додаткові доводи на свій захист, зважаючи на те, що його може бути засуджено за обвинуваченням у членстві в незаконній організації за статтею 168 чинного на той час Кримінального кодексу, а не за статтею 125 нині чинного Кодексу.

44. 20 червня 2002 року адвокат заявника подав до суду клопотання, в якому просив суд взяти до уваги їхні попередні доводи в контексті застосування статті 168 раніше чинного Кримінального кодексу. Адвокат заявника також повторно заявив свої попередні вимоги.

45. Під час тридцять восьмого і тридцять дев'ятого засідань, які відбулися 11 і 20 червня 2002 року, суд першої інстанції вирішив відкласти судовий розгляд у зв'язку зі зміною складу суду і відсутністю на цей час нового головуєчого.

46. 25 червня 2002 року суд державної безпеки м. Анкари виніс вирок у цій справі. Заявника було визнано винним у членстві в РПК за пунктом 1 статті 168 § раніше чинного Кримінального кодексу і засуджено до позбавлення волі на строк вісімнадцять років і дев'ять місяців.

47. У своєму вирокі суд першої інстанції послався на наступні докази, що містилися в матеріалах справи: показання, надані поліції громадянами А.Г. (A.G.), К.О. (K.O.), Ш.О. (Ş.Ö.), Х.К. (H.K.), Н.Й. (N.Y.), М.Ш. (M.Ş.), А.Й. (A.Y.), Дж. П. (C.P.) та В.Т. (V.T.) у рамках порушеного щодо них провадження; обвинувальні висновки у справах щодо зазначених вище осіб; показання, надані Абдуллою Оджаланом (Abdullah Öcalan) поліції, державному прокурору та під час слухання справи в суді; документ, складений підрозділом по боротьбі з тероризмом при Генеральному Директораті поліції та безпеки МВС Туреччини щодо терористичних актів, які відбулися в період з 1 січня по 4 серпня 1999 року; та підготовлені експертами розшифровки телефонних розмов заявника з низкою осіб, що фігурували в матеріалах справи під кодовим ім'ям «Х».

48. Суд першої інстанції зазначив, що у своїх показаннях А.Г. (A.G.), К.О. (K.O.), Ш.О. (Ş.Ö.), Х.К. (H.K.), Н.Й. (N.Y.), М.Ш. (M.Ş.), А.Й. (A.Y.), Дж. П. (C.P.) та В.Т. (V.T.) стверджували, що заявник був членом РПК та лідером цієї організації в Європі. Щодо змісту записів телефонних розмов суд зазначив, що відповідно до розшифровок цих записів заявник давав інструкції і накази щодо вчинення актів насильства, які відбулися після арешту пана Оджалана.

49. З огляду на зазначені вище докази суд державної безпеки м. Анкари встановив, що заявник був членом РПК і лідером цієї організації в Європі. У своєму вирокі суд зазначив, що заявник був причетний до підготовки членів РПК в Румунії і мав зв'язок з паном Оджаланом. У цьому відношенні суд процитував показання, які пан Оджалан надав державному прокурору після його арешту, в яких він стверджував, що заявник займався підготовкою членів РПК в Румунії.

50. Крім того, суд послався на розшифровки восьми телефонних розмов і дійшов висновку, що під час цих розмов заявник давав інструкції щодо вчинення терористичних актів у Туреччині. Проте він зазначив, що заявник не брав безпосередньої участі у цих терористичних актах. Суд також відзначив, що інструкції заявника мали загальний

характер. Внаслідок цього суд дійшов висновку про відсутність прямого зв'язку між цими терористичними актами, зокрема між нападом на торговельний центр Mavi Çarşı 13 березня 1999 року, та інструкціями заявника. Тому суд державної безпеки м. Анкари не судив заявника за статтею 125 раніше чинного Кримінального кодексу. Тим не менш, з огляду на те, що РПК поставила перед заявником конкретне завдання – підбурювання до актів насильства в Туреччині після арешту пана Оджалана – суд визнав заявника винним у членстві в РПК за статтею 168 раніше чинного Кримінального кодексу.

51. Сторона обвинувачення і заявник оскаржили це рішення.

52. У своєму клопотанні від 18 жовтня і 19 листопада 2002 року адвокат заявника заперечив проти посилання судом в якості доказу на показання пана Оджалана (Öcalan), а також громадян А.Г. (A.G.), К.О. (K.O.), Ш.О. (Ş.Ö.), Х.К. (H.K.), Н.Й. (N.Y.), М.Ш. (M.Ş.), А.Й. (A.Y.), Дж.П. (C.P.) та В.Т. (V.T.) та на розшифровки телефонних розмов, нібито проведених заявником. Він, зокрема, заявив, що всі ці особи заперечили правдивість їхніх свідчень, наданих під час допиту в поліції, та що з М.Ш. (M.Ş.), А.Й. (A.Y.) та Ш.О. (Ş.Ö.) були зняті висунуті проти них обвинувачення. До того ж розслідування проти К.О. (K.O.) завершилося прийняттям рішення про відмову від переслідування. Адвокат заявника зазначив, що у мотивувальній частині свого рішення суд першої інстанції не послався на висунуті проти заявника обвинувачення, які містилися в згаданих вище показаннях, що доводило той факт, що правових підстав для засудження його клієнта немає. Він, зокрема, поскаржився, що суд першої інстанції не з'ясував, чи був запис телефонних розмов, який використовувався як доказ під час судового розгляду, санкціонований судовим рішенням. Суд також не надав стороні захисту копію аудіозаписів і не допитав осіб, що фігурували в розшифровках телефонних розмов під кодовим ім'ям «X». Адвокат заявника заявив, що ці недоліки судового провадження є порушенням статті 6 Конвенції.

53. Головний державний прокурор касаційного суду надав свій висновок по суті вимог апеляційних скарг обох сторін. У своєму письмовому висновку (*tebliğname*), поданому до дев'ятої палати Касаційного суду у кримінальних справах, генеральний прокурор рекомендував відхилити апеляційні скарги та залишити без змін рішення суду апеляційної інстанції як таке, що відповідає нормам процесуального права і положенням законодавства. Цей висновок не було надано заявникові, незважаючи на те, що у своєму клопотанні від 19 листопада 2002 року він просив суд повідомити його про цей висновок. Відповідно до доводів заявника його адвокату не було відомо про цей письмовий висновок доти, доки його не було зачитано в судовому засіданні у касаційному суді.

54. 12 грудня 2002 року касаційний суд залишив без змін вирок суду державної безпеки м. Анкари. Генеральний прокурор касаційного суду подав клопотання до змішаної палати з кримінальних справ касаційного суду про розгляд апеляційних скарг в порядку виключного провадження і просив суд засудити заявника за статтею 125 чинного на той час Кримінального кодексу. Його клопотання було залишено без задоволення.

55. 30 листопада 2008 року заявника було звільнено умовно-достроково, після чого він повернувся до Німеччини, де проживає його родина.

ПРАВО

I. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ ПУНКТУ 1 СТАТТІ 6 КОНВЕНЦІЇ

56. Заявник скаржився за пунктом 1 статті 6 Конвенції, що застосування судом державної безпеки м. Анкари доказів, отриманих незаконним шляхом, для засудження заявника порушило його право на справедливий судовий розгляд. Крім того, він

скаржився за тією ж статтею, що відмова зазначеного вище суду в наданні заявникові копії аудіозаписів телефонних розмов, нібито здійснених заявником, є порушенням принципу рівності сторін.

Відповідні частини пункту 1 статті 6 Конвенції передбачають таке:

«1. Кожен має право на справедливий ... розгляд його справи ... судом..., який встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення».

57. Уряд оскаржив ці твердження заявника.

А. Прийнятність

58. Суд зазначає, що ця частина заяви не є явно необґрунтованою у значенні підпункту (а) пункту 3 статті 35 Конвенції. Суд також зазначає, що вона не є неприйнятною з будь-яких інших підстав. Таким чином, вона повинна бути визнана прийнятною.

В. Суть

59. Заявник стверджував, що прослуховування телефонних розмов не було санкціоновано судовим рішенням і що він не мав жодної дієвої можливості подати заперечення проти доказів, наданих стороною обвинувачення. Він доводив, що внаслідок відмови суду надати заявникові копію аудіозаписів, для заявника були створені перешкоди в можливості отримання ним судових доказів у зв'язку з цим питанням.

60. Уряд стверджував, що остаточне рішення суду державної безпеки м. Анкари не ґрунтується на розшифровках зазначених телефонних розмов, оскільки стаття 254 чинного на той час Кримінально-процесуального кодексу забороняє судам використовувати докази, отримані незаконним шляхом. Крім того, Суд заявив, що заявник відмовився надати зразок свого голосу для проведення голосової експертизи під час судового розгляду. Насамкінець Уряд зауважив, що всі клопотання, подані заявником під час розгляду його справи, були прийняті до розгляду судом державної безпеки м. Анкари.

61. Суд повторює, що він у принципі не повинен визначати, чи можуть бути прийнятними певні докази, як наприклад докази, отримані незаконним шляхом. Суд вже визнавав з урахуванням конкретних обставин іншої справи, що той факт, що національні суди використовували як єдиний доказ розшифровки телефонних розмов, отримані незаконним шляхом, не суперечив вимогам справедливості, гарантованим статтею 6 Конвенції (див. серед багатьох інших джерел рішення у справах «Хан проти Сполученого Королівства» (*Khan v. the United Kingdom*), № 35394/97, п. 34, ECHR 2000-V, «П.Г. та Дж.Х. проти Сполученого Королівства» (*P.G. and J.H. v. the United Kingdom*), № 44787/98, п. 76, ECHR 2001-IX та «Биков проти Росії» (*Bykov v. Russia*) [Велика Палата], № 4378/02, п. 89, рішення від 10 березня 2009 року). Тому питання, на яке треба дати відповідь, полягає в тому, чи було провадження у справі справедливим в цілому, включаючи способи отримання доказів (див. рішення у справі «Хеглас проти Чеської Республіки» (*Heglas v. the Czech Republic*), № 5935/02, п. 85, рішення від 1 березня 2007 року).

62. У цій справі Суд у першу чергу зазначає, що на момент виникнення обставин, що стали підставою для подання цієї заяви, не існувало жодного національного закону, який би регулював порядок прослуховування та запису телефонних розмов (див. рішення у справах «Аґаоглу проти Туреччини» (*Ağaoğlu v. Turkey*), № 27310/95, пп. 54-55, рішення від 6 грудня 2005 року, та «Сатік проти Туреччини» (*Satik v. Turkey*) (№ 2), № 60999/00, п. 57, рішення від 8 липня 2008 року). Відсутність правових підстав для такого втручання доводить Суд висновку, що записи телефонних розмов, про які йдеться, є доказами,

отриманими незаконним шляхом, зважаючи на обставини цієї справи. У будь-якому випадку в поданих до Суду доводах Уряд також визнав той факт, що докази, про які йдеться, не були отримані відповідно до вимог законодавства (див. пункт 60 вище). Суд також зауважує, що суд державної безпеки м. Анкари у своєму рішенні послався в якості доказу на розшифровки телефонних розмов. Незважаючи на те, що в своєму остаточному рішенні суд не зміг встановити наявність причинно-наслідкового зв'язку між тими розмовами і терористичними актами, вчиненими в Туреччині в період з лютого по серпень 1999 року, а тому не засудив заявника за статтею 125 чинного на той час Кримінального кодексу, втім він взяв ці розшифровки до уваги при ухваленні вироку щодо заявника за статтею 168 зазначеного вище Кодексу. Таким чином, Суд не може прийняти доводи Уряду про те, що суд першої інстанції не використовував ці розшифровки в якості доказу.

63. Втім, Суд не може в принципі і в цілому виключити прийнятність такого роду незаконно отриманих доказів (див. посилання вище – рішення у справі «*Satık проти Туреччини*» (*Satık v. Turkey*), п. 58). Тому Суд повинен з'ясувати, чи було провадження справедливим у цілому з урахуванням того, чи було дотримано права сторони захисту.

64. У зв'язку із цим Суд повторює, що основоположним аспектом права на справедливий судовий розгляд є те, що кримінальне провадження, у тому числі складові такого провадження, які стосуються процедури, мають бути засновані на принципі змагальності, і має бути забезпечена процесуальна рівність сторін обвинувачення та захисту. Право на судовий розгляд за принципом змагальності означає в кримінальній справі, що сторонам обвинувачення і захисту має бути надана можливість ознайомитися із зауваженнями та доказами, наданими іншою стороною, і відповісти на них. Крім того, відповідно до пункту 1 статті 6 органи переслідування повинні ознайомлювати сторону захисту з усіма матеріальними доказами як на користь, так і проти обвинуваченого, які вони мають у своєму розпорядженні (див. рішення у справах «*Роу та Дейвіс проти Сполученого Королівства*» (*Rowe and Davis v. the United Kingdom*) [Велика Палата], № 28901/95, п. 60, ЕЧПР 2000-II, та «*Натунен проти Фінляндії*» (*Natunen v. Finland*), № 21022/04, п. 39, рішення від 31 березня 2009 року).

65. Однак право на таке ознайомлення з доказами, що мають значення для справи, не є абсолютним. У будь-якому кримінальному процесі можуть існувати конкуруючі інтереси, такі як національна безпека або необхідність захисту свідків від ризику помсти або необхідність збереження таємниці методів роботи поліції про розслідуванні злочинів, які необхідно зважувати з правами обвинуваченого. У деяких випадках може існувати потреба в нерозголошенні стороні захисту деяких доказів в інтересах збереження основоположних прав іншої особи чи захисту важливого громадського інтересу. Проте згідно з пунктом 1 статті 6 Конвенції використання таких заходів, що обмежують права сторони захисту, є реальним лише у разі абсолютної необхідності. До того ж, щоб обвинувачений отримав справедливий судовий розгляд, будь-які труднощі, створені для сторони захисту внаслідок обмеження її прав, повинні бути достатньо урівноважені процедурами, яких дотримуються судові органи (див. посилання вище – рішення у справах «*Роу та Дейвіс проти Сполученого Королівства*» (*Rowe and Davis v. the United Kingdom*), п. 61, та «*Натунен проти Фінляндії*» (*Natunen v. Finland*), п. 40, а також рішення у справі «*Леас проти Естонії*» (*Leas v. Estonia*), № 59577/08, п. 78, рішення від 6 березня 2012 року).

66. Повертаючись до обставин справи, що розглядається, Суд зауважує, що записи телефонних розмов відіграли важливу роль у сукупності доказів, що оцінювалися судом першої інстанції. Насправді з трьох сторінок мотивувальної частини рішення суду ціла сторінка була присвячена викладенню розшифровок телефонних розмов. З огляду на зміст цих розшифровок суд вважав доведеним той факт, що заявник давав інструкції членам

РПК щодо вчинення актів насильства в Туреччині (див. пункти 48 та 50 вище). Тому розшифровки аудіозаписів стали для суду вирішальним доказом проти заявника.

67. Крім того, Суд зауважує, що заявник спробував оскаржити у суді державної безпеки м. Анкари законність прослуховування телефонних розмов, справжність аудіозаписів та достовірність розшифровок, що містилися в матеріалах справи. З цією метою його адвокат десять разів подавав клопотання і надавав в усній формі доводи у суді першої інстанції (див. пункти 14, 22, 25, 27, 28, 29, 31, 34, 39 та 44). Суд першої інстанції задовольнив клопотання про проведення голосової експертизи і вісім разів відхилив усі інші клопотання. Проте пізніше заявник відмовився взяти участь у голосовій експертизі. Суд не вважає необхідним з'ясувати, чи було законним небажання заявника надати зразок його голосу. На думку Суду, з огляду на небажання заявника співпрацювати було зрозуміло, що суд першої інстанції дійшов висновку, що розшифровки, що були долучені до матеріалів справи, містили розмови заявника з низкою осіб, які фігурували у матеріалах справи під кодовим ім'ям «Х». Однак не було з'ясовано питання про те, чи відповідали змісту плівок ті розшифровки, що були долучені до матеріалів справи прокурором, та ті, що були складені експертом паном Л.Б. (L.V.) (див. пункти 31, 32, 33 та 39 вище). До того ж, заявник був позбавлений можливості мати у своєму розпорядженні все необхідне для того, щоб оскаржити достовірність розшифровок. У зв'язку з цим Суд зауважує, що суд першої інстанції або відмовляв в задоволенні клопотань заявника про надання йому копії аудіозаписів без жодного мотивування свого рішення (див. пункти 14, 23, 26, 27, 29 та 32 вище), або не ухвалював жодного рішення щодо них (див. пункти 28, 35, 39 та 45 вище). До того ж суд не включив аудіозаписи в судовому засіданні у присутності заявника чи його адвоката. Внаслідок цього відсутність у заявника можливості мати доступ до оригіналів цих записів, створила йому перешкоди для ефективного оскарження достовірності їх розшифровок. Крім того, оскільки заявника не було повідомлено про підстави, з яких суд вважав за необхідне обмежити права заявника, він не мав можливості надати свої доводи щодо таких міркувань. Насамкінець Суд зазначає, що суд касаційної інстанції також не взяв до уваги аргументи заявника щодо відсутності у нього можливості мати доступ до доказів, на підставі яких було винесено обвинувальний вирок щодо заявника.

68. З огляду на вищезазначене Суд доходить висновку, що процедура ухвалення рішення, яку було застосовано у цій справі, не відповідала вимогам змагального судочинства та принципу процесуальної рівності сторін.

Таким чином, було допущено порушення пункту 1 статті 6 Конвенції.

II. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ ПУНКТУ 1 ТА ПІДПУНКТУ (d) ПУНКТУ 3 СТАТТІ 6 КОНВЕНЦІЇ

69. Заявник скаржився за підпунктом (d) пункту 3 статті 6 Конвенції, що, незважаючи на неодноразове подання ним відповідних клопотань, суд державної безпеки м. Анкари відмовився викликати до суду як свідків тих осіб, показання яких, надані поліції, були використані як докази проти нього, а також осіб, які фігурували в розшифровках телефонних розмов під кодовим ім'ям «Х».

Суд вважає, що ці скарги слід розглядати у світлі пункту 1 статті 6 Конвенції, взятого разом із підпунктом (d) пункту 3 статті 6 Конвенції, відповідні положення яких передбачають таке:

«1. Кожен має право на справедливий ... розгляд його справи ... судом..., який встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення».

3. Кожний обвинувачений у вчиненні кримінального правопорушення має щонайменше такі права:

...

(d) допитувати свідків обвинувачення або вимагати, щоб їх допитали, а також вимагати виклику й допиту свідків захисту на тих самих умовах, що й свідків обвинувачення;

...»

70. Уряд не погодився з цим доводом.

А. Прийнятність

71. Суд зазначає, що ця частина заяви не є явно необґрунтованою у значенні підпункту (а) пункту 3 статті 35 Конвенції. Суд також зазначає, що вона не є непринятною з будь-яких інших підстав. Таким чином, вона повинна бути визнана прийнятною.

В. Суть

72. Заявник стверджував, що внаслідок відсутності у нього можливості допитати свідків, показання яких були використані як докази для постановлення обвинувального вироку щодо нього, було порушено право заявника на справедливий судовий розгляд.

73. Уряд заявив, що під час судового розгляду суд державної безпеки м. Анкари прийняв до розгляду всі процесуальні клопотання заявника. Він попросив суд відхилити скарги заявника у зв'язку з їх явною необґрунтованістю.

74. Суд повторно наголошує, що пунктом 1 статті 6, взятим разом із підпунктом (d) пункту 3 статті 6 Конвенції, закріплено той принцип, що перш ніж ухвалювати вирок щодо обвинуваченого усі наявні проти нього докази повинні бути представлені в присутності обвинуваченого в ході слухання на підставі змагальності. Існують винятки з цього принципу, але вони не повинні порушувати права захисту, які зазвичай передбачають надання обвинуваченому відповідної і належної можливості заявляти відвід свідку, який дає показання проти обвинуваченого, і допитати його або під час дачі ним показань або на більш пізньому етапі судового розгляду (див. рішення у справах «Аль-Хаваджа та Тагері проти Сполученого Королівства» (*Al-Khawaja and Tahery v. the United Kingdom*) [Велика Палата], №№ 26766/05 та 22228/06, п. 118, ECHR 2011, та «Лука проти Італії» (*Liscà v. Italy*), № 33354/96, п. 39, ECHR 2001-II, «Солаков проти колишньої Югославської Республіки Македонії», № 47023/99, п. 57, ECHR 2001-X).

75. У контексті неявки свідків Суд уже висловлював свої міркування, з яких він виходить при встановленні того, чи було визначення прийнятності показань свідків сумісним з правом на справедливий судовий розгляд. По-перше, мала існувати вагома підстава для неявки свідків у судові засідання. По-друге, якщо обвинувальний вирок виключно або вирішальною мірою ґрунтується на показаннях особи, яку обвинувачений не мав можливості допитати особисто чи домогтися її допиту під час досудового розслідування або судового розгляду, права сторони захисту виявляються обмеженими настільки, що це вважається несумісним з гарантіями, закріпленими в статті 6. Таким чином, якщо обвинувальний вирок виключно або вирішальною мірою ґрунтується на доказах у вигляді показань відсутніх у судовому засіданні свідків, Суд повинен проводити розгляд такої справи з особливою ретельністю. Зважаючи на загрози, пов'язані з визначенням прийнятності таких доказів, цей принцип є особливо важливим для зрівноваження ситуації, проте вимагає наявності достатньої кількості зрівноважуючих

факторів, у тому числі ефективних процесуальних гарантій (див. посилання вище на рішення у справі «*Аль-Хаваджа та Тагері проти Сполученого Королівства*» (*Al-Khawaja and Tahery v. the United Kingdom*)), пп. 119 та 147).

76. У цій справі Суд із самого початку зауважує, що поданий державним прокурором обвинувальний висновок ґрунтувався на двох групах доказів: по-перше, на показаннях, наданих працівникам поліції рядом осіб, яких було обвинувачено у членстві в РПК, а саме – громадянами А.Г. (A.G.), К.О (K.O.), Ш.О (Ş.Ö.), Х.К. (H.K.), Н.Й. (N.Y.), М.Ш. (M.Ş.), А.Й. (A.Y.) , Дж.П. (C.P.) та В.Т. (V.T.), а також на показаннях, наданих поліції та прокурору паном Абдуллою Оджаланом (Abdullah Öcalan) під час судового розгляду його кримінальної справи; і по-друге, на розшифровках записів телефонних розмов, які заявник нібито мав з рядом осіб, що фігурують у матеріалах справи під кодовим ім'ям «Х». Крім того, Суд зауважує, що заявник і його адвокат неодноразово подавали до суду першої інстанції клопотання про виклик зазначених вище осіб до суду для дачі показань (див. пункти 19, 22, 25, 27, 31 та 39 вище). Проте суд державної безпеки м. Анкари або залишав ці клопотання без задоволення, або не ухвалював жодного рішення щодо них (див. пункти 19, 23, 26, 27, 32 та 39 вище). Суд також долучив до матеріалів справи всі представлені державним прокурором докази і послався на них як на доказ у своєму обвинувальному вирокі щодо заявника. У мотивувальній частині вироку він також послався на показання пана Оджалана та на розшифровки записів телефонних розмов (див. пункти 49 та 50 вище).

77. Суд вже постановляв у своєму рішенні у справі «*Ходорковський і Лебедєв проти Росії*» (*Khodorkovskiy and Lebedev v. Russia*) (№№ 11082/06 та 13772/05, п. 713, рішення від 25 липня 2013 року), що якщо сторона обвинувачення вважає, що певна особа є важливим джерелом інформації і спирається на показання цієї особи під час судового розгляду і якщо показання такого свідка використовуються судом для мотивування обвинувального вироку, припускається, що необхідна особиста присутність і допит цього свідка, окрім випадків, коли очевидно, що його чи її показання не мають значення для вирішення справи або не мають відношення до неї. З огляду на те, що показання громадян А.Г. (A.G.), К.О (K.O.), Ш.О (Ş.Ö.), Х.К. (H.K.), Н.Й. (N.Y.), М.Ш. (M.Ş.), А.Й. (A.Y.) , Дж.П. (C.P.), В.Т. (V.T.) та пана Оджалана, а також розшифровки телефонних розмов, нібито здійснених заявником, були практично єдиним доказом, на підставі якого було винесено обвинувальний вирок щодо заявника (див. пункти 47-50 вище), Суд повинен з'ясувати, чи було судом першої інстанції наведено вагомі підстави неявки зазначених вище свідків у судові засідання.

78. У зв'язку з цим Суд зауважує, що національні суди не навели не те що вагомих, а взагалі жодних підстав відмови в задоволенні клопотань заявника. До того ж Уряд нічого не сказав про підстави, через які А.Г. (A.G.), К.О (K.O.), Ш.О (Ş.Ö.), Х.К. (H.K.), Н.Й. (N.Y.), М.Ш. (M.Ş.), А.Й. (A.Y.), Дж.П. (C.P.), В.Т. (V.T.) та Абдулла Оджалан, а також особи, що фігурують в матеріалах справи під кодовим ім'ям «Х», не змогли дати показання в суді, наприклад такі, як ризик помсти з боку заявника або необхідність збереження таємниці методів роботи поліції при розслідуванні злочинів (див. посилання вище на рішення у справах «*Аль-Хаваджа та Тагері проти Сполученого Королівства*» (*Al-Khawaja and Tahery v. the United Kingdom*)), п.122, та «*Ходорковський і Лебедєв проти Росії*» (*Khodorkovskiy and Lebedev v. Russia*), п. 715).

79. З огляду на зазначені вище аргументи, Суд доходить висновку, що відмова суду першої інстанції допитати в судовому засіданні громадян А.Г. (A.G.), К.О (K.O.), Ш.О (Ş.Ö.), Х.К. (H.K.), Н.Й. (N.Y.), М.Ш. (M.Ş.), А.Й. (A.Y.), Дж.П. (C.P.), В.Т. (V.T.) та Абдуллу Оджалана та встановити особи і викликати до суду для дачі показань тих осіб,

які фігурують в матеріалах справи під кодовим ім'ям «Х», без жодного мотивування свого рішення, суперечила вимогам щодо справедливого судового розгляду.

Таким чином, було допущено порушення пункту 1 статті 6 Конвенції, підпункту (d) пункту 3 статті 6 Конвенції.

ІІІ. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ ПУНКТУ 2 СТАТТІ 6 КОНВЕНЦІЇ

80. Заявник скаржився за пунктом 2 статті 6 Конвенції, стверджуючи, що було порушено його право на презумпцію невинуватості, оскільки після арешту державні посадові особи зробили в ЗМІ заяву, в якій заявника було охарактеризовано як винного у вчиненні правопорушення, в якому його було обвинувачено.

81. Уряд стверджував, що заявник не вичерпав усіх доступних йому національних засобів юридичного захисту, оскільки він не подав скаргу, пов'язану з цим обвинуваченням, до національних органів влади.

82. У відповідь заявник стверджував, що подавав скаргу за пунктом 2 статті 6 Конвенції до суду першої інстанції

83. Суд із самого початку зауважує, що, за словами заявника, в низці статей, опублікованих в ЗМІ в липні 1999 року, заявника було охарактеризовано як «другу людину в РПК», «представника РПК в Європі», «терориста» та «зрадника країни». Проте у багатьох із цих статей зазначені вище вирази використовувалися журналістами або авторами рубрики. Лише в одній статті, яку 22 липня 1999 року було опубліковано в турецькій газеті «Turkish Daily News», було процитовано зміст заяви для преси, нібито зробленої Національною розвідувальною організацією Туреччини. Відповідно до цієї статті Національна розвідувальна організація характеризувала заявника як особу, яка підбурювала прихильників РПК до вчинення актів насильства у Туреччині. Проте ніщо в матеріалах справи не вказує на те, що Національна розвідувальна організація справді робила таку заяву і дійсно визнала заявника винним у вчиненні правопорушень, за які його було заарештовано. Тому Суд має деякі сумніви щодо обґрунтованості цієї скарги (див. рішення у справах «*Каракаш і Ешілірмак проти Туреччини*» (*Karakaş and Yeşilirmak v. Turkey*), № 43925/985, п. 53, рішення від 28 червня 2005 року; «*Басар проти Туреччини*» (*Basar v. Turkey*), (dec.), № 17880/07, рішення стосовно прийнятності від 5 квітня 2011 року).

84. Крім того, Суд вважає, що навіть якщо припустити, що Національна розвідувальна організація або державні посадові особи визнали заявника винним або ухвалили рішення до проведення оцінки фактів компетентними судовими органами, заявник однаково мав використати передбачені національним правом засоби юридичного захисту, щоб надати державі-відповідачу можливість виправити стверджуване порушення пункту 2 статті 6 (див. з відповідними відмінностями рішення у справі «*Фрессо і Руар проти Франції*» (*Fressoz and Roire v. France*) [Велика Палата], № 29183/95, п. 37, ECHR 1999-I). У зв'язку із цим Суд зауважує, що про свою стурбованість цими статтями в ЗМІ заявник заявив суду, коли подавав доводи на свій захист. Проте він не подав ані скаргу про порушення кримінальної справи, ані окремих позовів про відшкодування збитків до Національної розвідувальної організації або державних посадових осіб, відповідальних за стверджуване порушення його права на презумпцію невинуватості. Крім того, так само він не звертався до зазначених вище ЗМІ з вимогою опублікувати спростування щодо наданих йому характеристик і не подав скаргу про порушення кримінальної справи щодо цих ЗМІ. Заявник також не подав позов до ЗМІ про відшкодування матеріальної чи моральної шкоди, якої він нібито зазнав через ці публікації.

85. За цих обставин Суд доходить висновку, що заявник не використав усі національні засоби юридичного захисту в зв'язку з його твердженнями щодо цього порушення.

З цього випливає, що ця скарга має бути відхилена на підставі пунктів 1 та 4 статті 35 Конвенції у зв'язку з тим, що не було вичерпано всі національні засоби юридичного захисту.

IV. ІНШІ СТВЕРДЖУВАНІ ПОРУШЕННЯ КОНВЕНЦІЇ

86. Заявник скаржився за пунктом 1 статті 6 Конвенції, що суд державної безпеки м. Анкари так само, як і прокурор, який висунув йому обвинувачення, не були безсторонніми і порушили низку вимог процесуального законодавства щодо справедливого судового розгляду. Він також заявив у зв'язку з цим, що кримінальне провадження у його справі не було завершено впродовж розумного строку. Насамкінець заявник стверджував за підпунктом (b) пункту 3 статті 6 Конвенції, що доводи Головного державного прокурора, подані ним до касаційного суду, не були доведені до відома заявника, внаслідок чого його було позбавлено можливості надати свої аргументи у відповідь.

87. Суд вважає, що ці скарги можна визнати прийнятними. Проте, беручи до уваги фактичні обставини справи, доводи сторін та визнання Судом порушення пункту 1 статті 6 та підпункту (d) пункту 3 статті 6 Конвенції, як зазначено вище (див. пункти 68 та 79 вище), Суд вважає, що дослідив основні правові питання, підняті за статтею 6 у цій справі. Таким чином, Суд доходить висновку, що немає необхідності ухвалювати окреме рішення щодо решти скарг заявника за цим положенням (див. рішення у справах «Каміл Узун проти Туреччини» (*Kamil Uzun v. Turkey*), № 37410/97, п. 64, рішення від 10 травня 2007 року, «Гетірен проти Туреччини» (*Getiren v. Turkey*), № 10301/03, п. 132, рішення від 22 липня 2008 року, «Гювеч проти Туреччини» (*Güveç v. Turkey*), № 70337/01, п. 135, рішення від 20 січня 2009 року, та «Бьоке і Кандемір проти Туреччини» (*Böke and Kandemir v. Turkey*), №№ 71912/01, 26968/02 та 36397/03, п. 73, рішення від 10 березня 2009 року).

IV. ЗАСТОСОВУВАННЯ СТАТТІ 41 КОНВЕНЦІЇ

88. Стаття 41 Конвенції передбачає таке:

«Якщо Суд визнає факт порушення Конвенції або протоколів до неї і якщо внутрішнє право відповідної Високої Договірної Сторони передбачає лише часткове відшкодування, Суд, у разі необхідності, надає потерпілій стороні справедливу сатисфакцію».

A. Шкода

89. Заявник вимагав 216 000 євро та 100 000 євро на відшкодування, відповідно, матеріальної і моральної шкоди.

90. Уряд не погодився з цими вимогами, заявивши, що затребувані суми є необґрунтованими і надмірними.

91. Суд зауважує, що заявник не надав жодних відповідних документів на підтвердження своєї вимоги про відшкодування матеріальної шкоди. Тому Суд відмовляє в задоволенні цієї вимоги. Проте Суд визнає, що заявник зазнав болю і страждань, які не можуть бути компенсовані самим тільки визнанням Судом факту порушення. Враховуючи природу встановлених порушень, Суд вважає за доцільне присудити йому 7 500 євро на відшкодування моральної шкоди.

92. Суд також вважає, що найприйнятнішою формою сатисфакції буде проведення повторного розгляду справи заявника відповідно до вимог статті 6 Конвенції, якщо буде подано таке клопотання (див. рішення у справі «Генчел проти Туреччини» (*Gençel v. Turkey*), № 53431/99, п. 27, рішення від 23 жовтня 2003 року).

В. Судові витрати

93. Заявник також вимагав 15 630 євро на відшкодування судових витрат, понесених ним у зв'язку з провадженням у національних судах та провадженням у Суді. Заявник надав опис робіт, виконаних паном Л. Канатом (L. Kanat), що включали тридцять годин опитувань, складання клопотань для їх подання до національних органів влади та заповнення форми заяви, а також адміністративні витрати.

94. Уряд не погодився з цією вимогою.

95. Беручи до уваги практику Суду, заявник має право на відшкодування судових витрат, лише якщо буде доведено, що такі витрати були необхідними і дійсно понесеними, а їх розмір був розумним. У цій справі Суд, беручи до уваги наявні документи та виходячи із зазначених вище критеріїв, вважає розумним присудити заявникові суму в розмірі 2 500 євро на відшкодування всіх видів судових витрат.

С. Пеня

96. Суд вважає за доцільне нараховувати пеню, виходячи з розміру граничної кредитної ставки Європейського центрального банку, до якої має бути додано три відсоткові пункти.

НА ЦИХ ПІДСТАВАХ СУД ОДНОГОЛОСНО:

- 1. Визнає** скаргу за пунктом 2 статті 6 Конвенції неприйнятною, а решту скаргу у заяві – прийнятними.
- 2. Постановляє**, що було допущено порушення пункту 1 статті 6 Конвенції.
- 3. Постановляє**, що було допущено порушення пункту 1 статті 6 Конвенції, взятої разом із підпунктом (d) пункту 3 статті 6 Конвенції.
- 4. Постановляє**, що немає необхідності розглядати решту скаргу за статтею 6 Конвенції.
- 5. Постановляє**
 - (a) що впродовж трьох місяців від дати, коли це рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач повинна сплатити заявникові зазначені нижче суми, що мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу:
 - (i) 7 500 євро (сім тисяч п'ятсот євро) плюс будь-який податок, що може нараховуватись на цю суму, на відшкодування моральної шкоди;
 - (ii) 2 500 євро (дві тисячі п'ятсот євро) плюс будь-який податок, що може нараховуватись на цю суму, на відшкодування судових витрат;
 - (b) що зі впливом зазначеного тримісячного строку і до повного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток у розмірі граничної кредитної ставки Європейського центрального банку, що діятиме в цей період, плюс три відсоткові пункти.

6. Відхиляє решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції.

Вчинено англійською мовою і повідомлено письмово 23 вересня 2014 року відповідно до пунктів 2 та 3 правила 77 Регламенту Суду.

Абель Кампос (Abel Campos) Гвідо Раймонді (Guido Raimondi)
Заступник секретаря секції Голова